

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Masarykova univerzita

Ekonomie pro pedagogy 2

Jaro 2020

Základní členění pojmů

Výnosy

- ✓ *peněžní částky, které ekonomický subjekt získal, bez ohledu na jejich úhradu v daném čase (např. vydané faktury)*

Náklady

- ✓ *peněžní částky, které ekonomický subjekt vydal, tj. musí nebo bude muset uhradit, bez ohledu na jejich úhradu v daném čase (např. přijaté faktury)*

Příjmy

- ✓ *peněžní částky, které subjekt reálně získal (peněžní tok)*

Výdaje

- ✓ *peněžní částky, které subjekt reálně zaplatil (peněžní tok)*

Výnosy a náklady podniku

1) Nákup materiálu na sklad

- ✓ *přijetí faktury od dodavatele = vznik závazku*
- ✓ *úhrada přijaté faktury = výdaj (zánik závazku)*

2) Zpracování materiálu ve výrobě

- ✓ *převod materiálu do spotřeby = náklad*

3) Prodej výrobku

- ✓ *vystavená faktura odběrateli = výnos (vznik pohledávky)*
- ✓ *úhrada vystavené faktury odběrateli = příjem (zánik pohledávky)*

Výnosy a náklady podniku

Provozní výnosy	-	Provozní náklady	=	Provozní výsledek
+		+		+
Finanční výnosy	-	Finanční náklady	=	Finanční výsledek
+		+		+
Mimořádné výnosy	-	Mimořádné náklady	=	Mimořádný výsledek
<hr/>				
Výnosy	-	Náklady	=	Hospodářský výsledek před zdaněním
			-	Daně
<hr/>				
				Hospodářský výsledek po zdanění
<hr/>				
			+	Čerpání z rezervních fondů
			-	Příděly rezervním fondům
<hr/>				
			+	Hospodářský výsledek minulých let
			-	
<hr/>				
				Bilanční zisk (+) Bilanční ztráta (-)

Členění nákladů

- **Alternativní náklady**
- **Utopené náklady**
- **Implicitní náklady & Explicitní náklady**
- **Náklady v krátkém období & Náklady v dlouhém období**
- **Ekonomické náklady**
- **Variabilní náklady & Fixní náklady**
- **Celkové náklady & Průměrné náklady & Mezní náklady**

Alternativní náklady

= náklady obětované příležitosti

Náklady spojené s užitkem (výnosy) z druhé nejlepší možnosti užití výrobních faktorů (např. kapitálu), kterou by mohl ekonomický subjekt uskutečnit, ale kterou se v konečném důsledku rozhodl nerealizovat.

Příklady:

Náklady na bydlení ve vlastním (...ušlé nájemné - obětovaná příležitost)

Náklady na studium (...ušlá mzda ze zaměstnání - obětovaná příležitost)

Poznámka:

- *výběr nejlepší příležitosti*
- *určení výše považovaného zhodnocování preferované příležitosti*

Utopené náklady

= náklady, které ekonomický subjekt musí hradit bez ohledu na alternativu kterou si vybere; bez možnosti jejich zpětného zpeněžení

Příklady:

Prodej vily s původní cenou 5 mil Kč za 3 mil Kč v důsledku výstavby dálnice (negativní externalita) v blízkosti této vily.

Prodej ovoce nebo zeleniny s výraznou slevou před uplynutím jejich trvanlivosti.

Náklady na výzkum a vývoj...

Náklady uhrazené před založením obchodní společnosti...

Implicitní náklady & Explicitní náklady

■ Explicitní náklady

- ✓ *Jsou náklady vynaložené na obstarání výrobních faktorů od externích dodavatelů*
- ✓ *Jsou zachyceny v účetnictví*
- ✓ *Hradí náklady obětovaných příležitostí těchto externích poskytovatelů výrobních faktorů*

■ Implicitní náklady

- ✓ *náklady obětovaných příležitostí výrobcových (podnikatelových) vlastních výrobních faktorů*
- ✓ *Nejsou zachyceny v účetnictví*

Krátkodobé náklady & Dlouhodobé náklady

- **Náklady v krátkém období**
  - ✓ *obvykle období kratší než jeden rok*
  - ✓ *výrobce není schopen ovlivnit všechny výrobní faktory na základě podnětů z trhu.*
  - ✓ *náklady spojené s výrobními faktory, které je výrobce „ihned“ schopen ovlivnit*
- **Náklady v dlouhém období**
  - ✓ *obvykle období delší než jeden rok*
  - ✓ *výrobce je schopen upravit zapojení všech výrobních faktorů*
  - ✓ *může tedy plně reagovat na podněty z trhu*

Ekonomické náklady

Náklady, které výrobce (podnikatel) bere v úvahu při posuzování svých ekonomických aktivit.

Ekonomické náklady zahrnují jak explicitní tak implicitní náklady.

Tedy jak náklady vynaložené na zabezpečení výrobních faktorů z externího prostředí - účetně zachycené, tak na náklady obětovaných příležitostí - účetně nezachycované náklady.

Ekonomický zisk pak reprezentuje rozdíl mezi výnosy a ekonomickými náklady.

Tedy i při nulovém ekonomickém zisku existuje motivace výrobce (podnikatele) k provozování ekonomické činnosti, nakořik i při nulovém ekonomickém zisku dochází k ohodnocení vloženého kapitálu a nesení podnikatelského rizika.

Variabilní náklady & Fixní náklady

Členění nákladu v závislosti od jejich reakce na změnu objemu produkce

- **Variabilní náklady**

- ✓ *Náklady, jejichž výše se mění v závislosti od změny objemu produkce*
- ✓ *typicky: materiálové náklady*

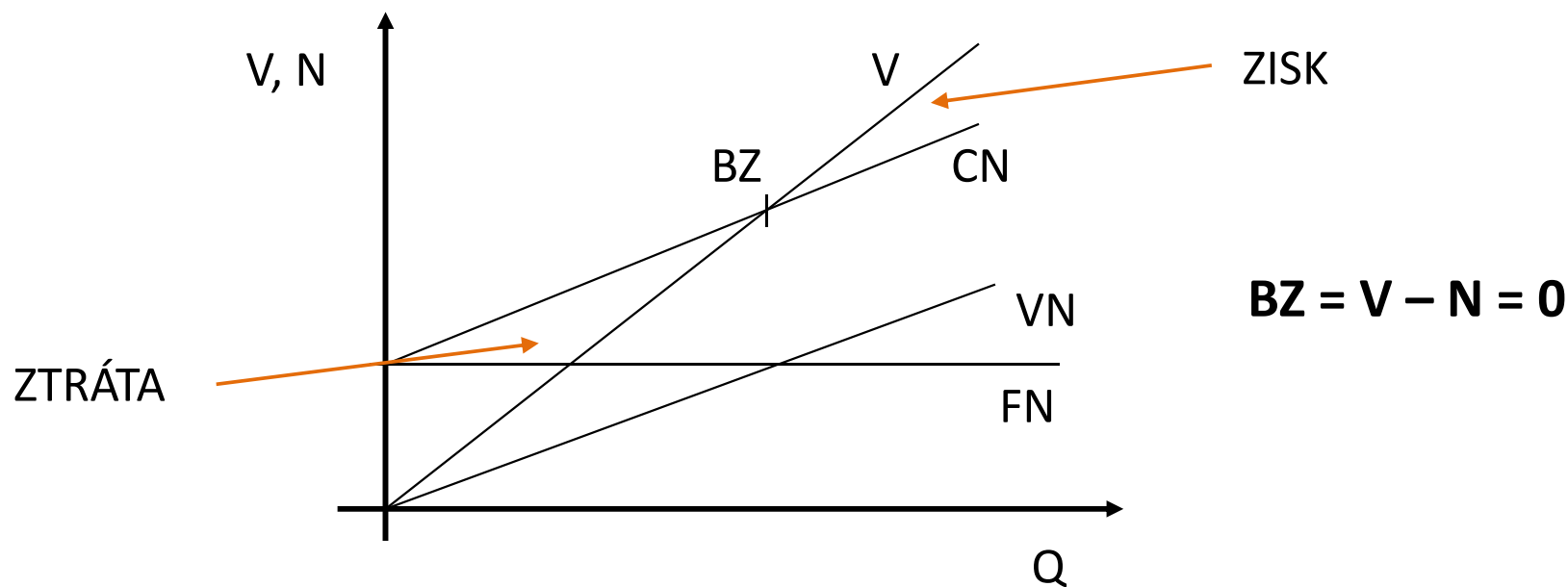
- **Fixní náklady**

- ✓ *Náklady, jejichž výše se nemění z důvodu změny objemu produkce*
- ✓ *typicky: odpisy nebo nájem prostor*

??? Mzdové náklady, marketingové náklady... ???

Analýza bodu zvratu

- Zjišťuje se velikost obrátu, který je třeba realizovat, aby byly pokryty všechny náklady.
- Výsledkem je potom minimální hranice obrátu pod kterou by podnik neměl jít.

Celkové & Průměrné & Mezní náklady

Celkový příjem (TR): $TR = P * q$

✓ = *prodejní cena * prodané množství*

Průměrný příjem (AR): $AR = TR / q = P$

✓ = *celkové příjmy / prodané množství = prodejní cena*

Mezní příjem (MR): $MR = (TR') / dq$ (přírůstek TR zvýšením Q o 1)

✓ = *derivace celkového příjmu dle prodaného množství*

Celkové náklady (TC): $TC = FC + VC = AC * q$

✓ = *fixní náklady + variabilní náklady = průměrné náklady * množství*

Mezní náklady (MC): $MC = (TC') / dq$ (přírůstek TC zvýšením Q o 1)

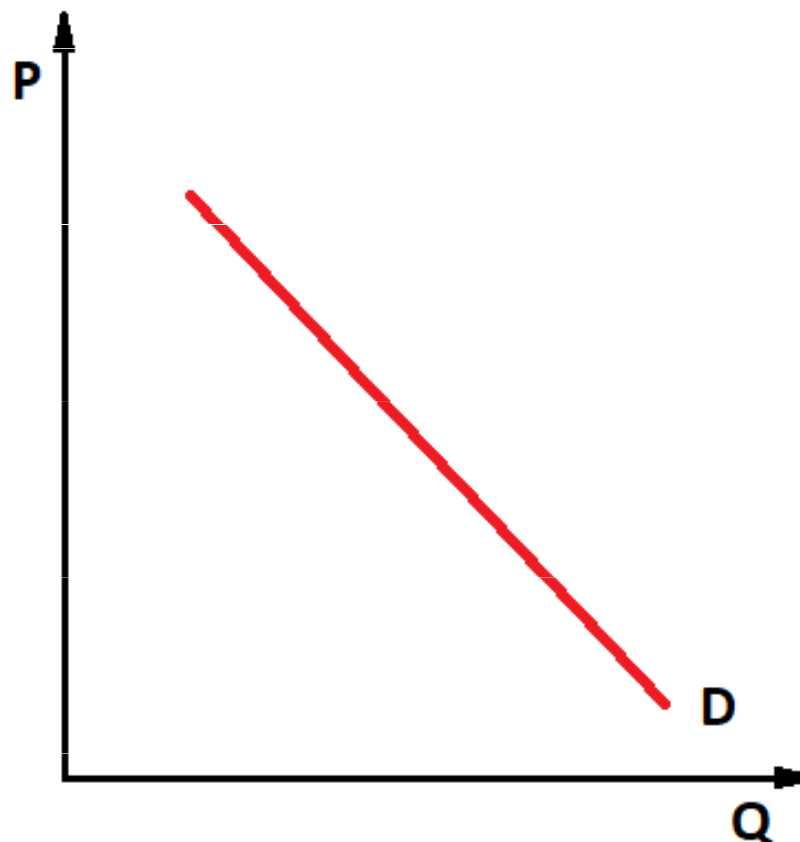
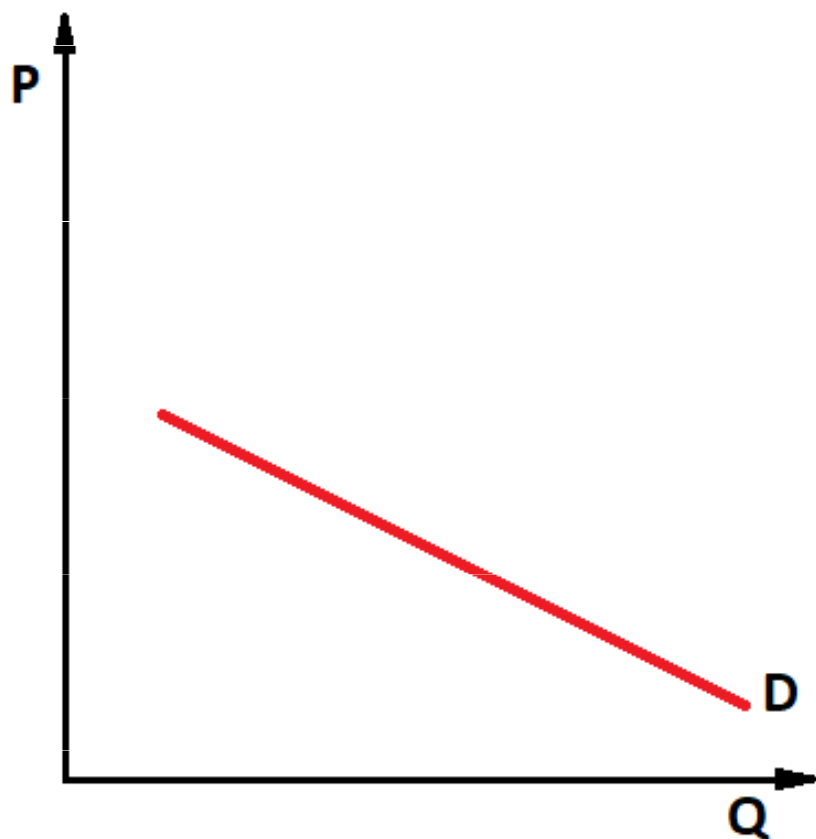
✓ = *derivace celkových nákladů dle prodaného množství*

Zisk = TR - TC; maximalizace zisku dosaženo za podmínky MR = MC

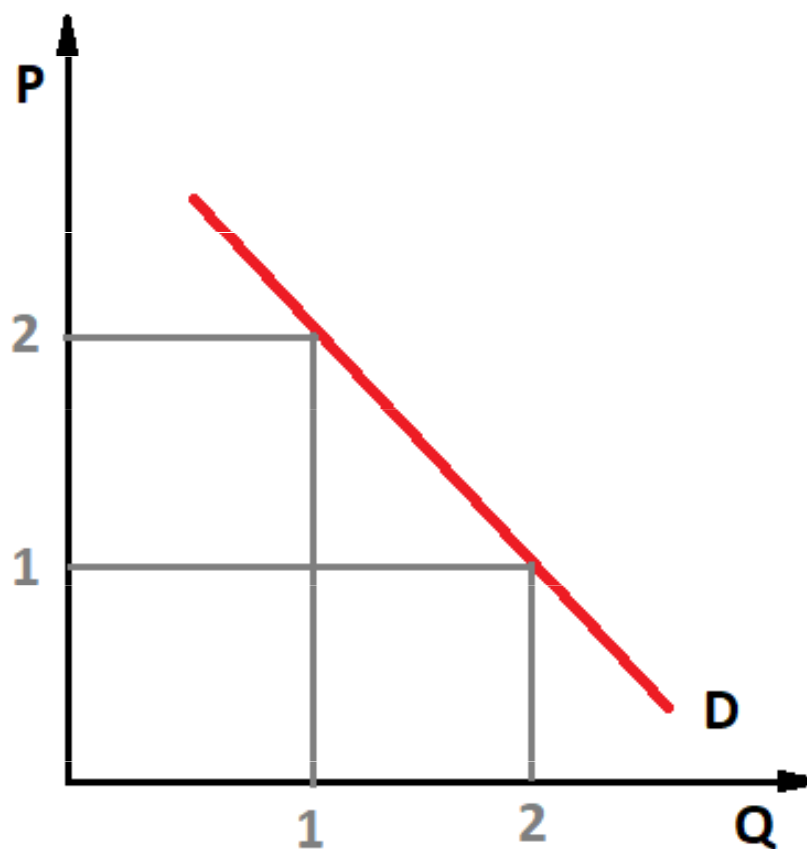
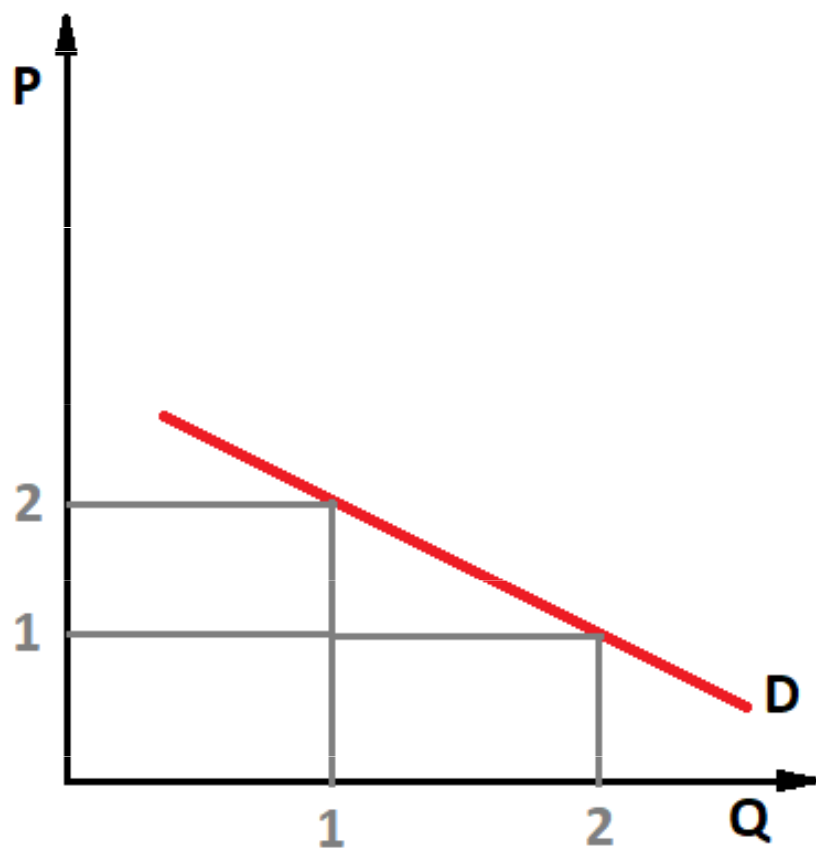
Zamyšlení

Zachycují oba grafy stejnou informaci?

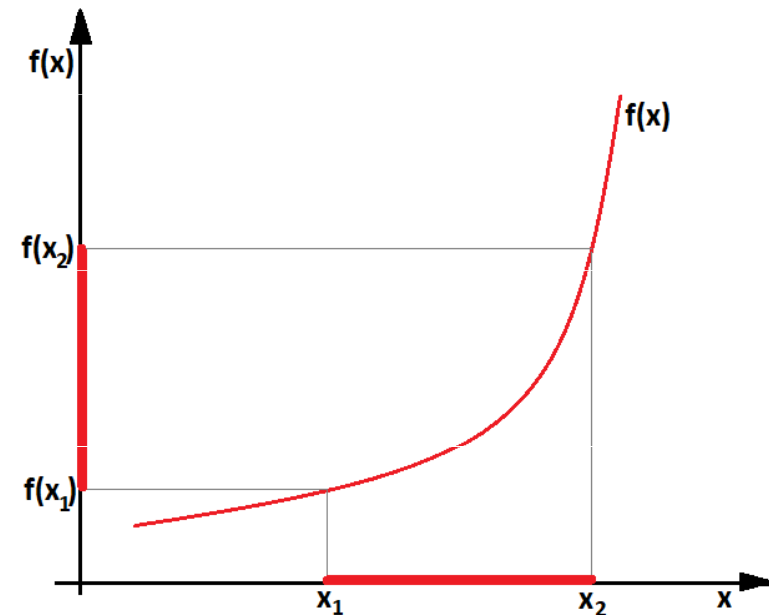
Zamyšlení

Zachycují oba grafy stejnou informaci? - A TEĎ?

Elasticita

- Měří jak moc závislá proměnná reaguje na změn v nezávislé proměnné
- Je bezrozměrná veličina - nezávisí na použitých jednotkách
- O kolik procent se nabízení či poptávané množství mění, když se některý z faktorů, na kterém toto množství záleží, změní o 1 %.
- **Elasticita poptávky**
  - ✓ *Závislost na ceně = cenová elasticita*
  - ✓ *Závislost na důchodu kupujícího = důchodová elasticita*
  - ✓ *Závislost na ceně jiného statku = křížová elasticita*
- **Elasticita nabídky**
  - ✓ *Závislost na ceně statku = cenová elasticita*

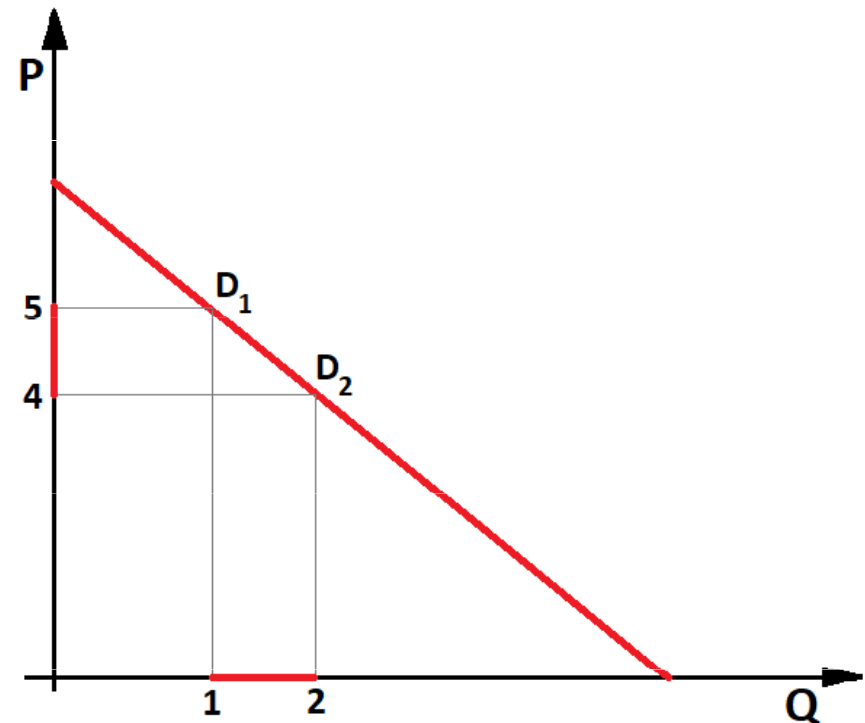
Cenová elasticita poptávky

Cenová elasticita poptávky (e_{PD}) měří procentní změnu poptávaného množství (Q) při procentní změně ceny (P).

$$e_{PD} = \frac{\text{procentní změna } Q}{\text{procentní změna } P}$$

Cena a množství se mění v opačném směru, tj. elasticita je záporná. Proto se pracuje s její absolutní hodnotou.

- Elastická poptávka ($e_{PD} > 1$)
- Neelastická poptávka ($e_{PD} < 1$)

Cenová elasticita poptávky

- **Nezbytné vs. Luxusní statky**
  - ✓ *Poptávka po nezbytných statcích je cenově málo elastická, po luxusních hodně*
- **Dostupnost blízkých substitutů**
  - ✓ *Statky s blízkými substituty mají elastičtější poptávku*
- **Vymezení trhu**
  - ✓ *Úzce vymezené trhy mají více substitutů, a tedy elastičtější poptávku*
- **Časový horizont**
  - ✓ *V průběhu delšího času je elasticita statků větší než v průběhu krátkého období, protože lidem určitou dobu trvá, než se přizpůsobí nějaké změně*
- **Podíl na výdajích domácností**
  - ✓ *Když tvoří velkou část výdajů domácnosti, zvýšení ceny má velký důchodový efekt a elasticita je větší*

Důchodová elasticita poptávky

Důchodová elasticita poptávky (e_{ID}) měří procentní změnu poptávaného množství (Q) při procentní změně důchodů spotřebitelů (I).

$$e_{ID} = \frac{\text{procentní změna } Q}{\text{procentní změna } I}$$

Rozdělení statků podle důchodové elasticity:

- normální statky ($e_{ID} > 0$)
  - ✓ luxusní statky ($e_{ID} > 1$)
  - ✓ nezbytné statky ($0 \leq e_{ID} \leq 1$)
- podřadné statky ($e_{ID} < 0$)

Křížová elasticita poptávky

Křížová elasticita poptávky (e_{CD}) měří procentní změnu poptávaného množství statku X (Q_X) při procentní změně ceny statku Y (P_Y)

$$e_{CD} = \frac{\textit{procentní změna } Q_X}{\textit{procentní změna } P_Y}$$

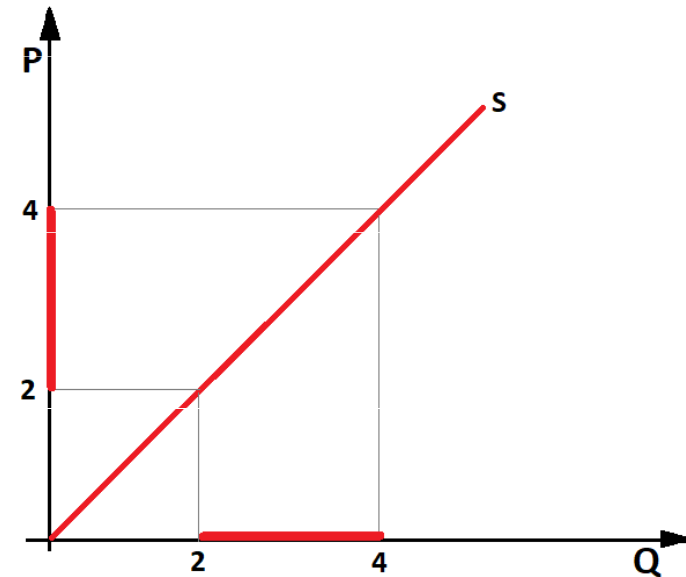
Rozdělení statků podle křížové elasticity:

- substituty ($e_{CD} > 0$)
- komplementy ($e_{CD} < 0$)

Cenová elasticita nabídka

Cenová elasticita nabídky (e_{PS}) měří procentní změnu nabízeného množství (Q) při procentní změně ceny (P).

$$e_{PS} = \frac{\text{procentní změna } Q}{\text{procentní změna } P}$$

Cenová elasticita nabídky závisí na schopnosti výrobců reagovat na změnu ceny.

- **Obnovitelné vs. neobnovitelné statky**

- ✓ Nabídka Mony Lisý je dokonale neelastická, nabídka reprodukcí je elastická

- **Časový horizont**

- ✓ v průběhu delšího času je elasticita větší než v průběhu krátkého

- ✓ výrobci mohou získat víc vstupů, postavit nové továrny, mohou vstoupit do odvětví

Spotřeba

- **Spotřeba je důležitá**
  - ✓ při dlouhodobé analýze významem pro ekonomický růst
  - ✓ při krátkodobých analýzách determinace agregátního důchodu
- **Teorie spotřební funkce** tradičně zkoumá funkční závislost mezi spotřebními výdaji na straně jedné a důchodem (*resp. jeho rozdělením*), bohatstvím, úrokovou mírou a různými demografickými a sociálními faktory na straně druhé.
- **Klasická školou** obhajovala, že spotřeba a úspory jsou determinovány především změnami úrokových sazeb
  - ✓ $i \uparrow \rightarrow S \uparrow \rightarrow C \downarrow$ (zvýšení úrokové míry vede k zvýšení úspor a snížení spotřeby)
  - ✓ $i \downarrow \rightarrow S \downarrow \rightarrow C \uparrow$ (snížení úrokové míry vede k snížení úspor a zvýšení spotřeby)

Spotřeba podle Keynese

J. M. Keynes: Obecná teorie (1936)

- ✓ hlavním determinantem spotřeby je důchod a nikoliv úroková míra:
 $Y \uparrow \rightarrow C \uparrow$ (zvýšení důchodu vede ke zvýšení spotřeby)
- ✓ Celková spotřeba (C) je tvořena autonomní spotřebou (C_A), nezávislou od výše disponibilního důchodu (Y_D), a spotřebovanou částí disponibilního důchodu v závislosti od mezního sklonu ke spotřebě (c)

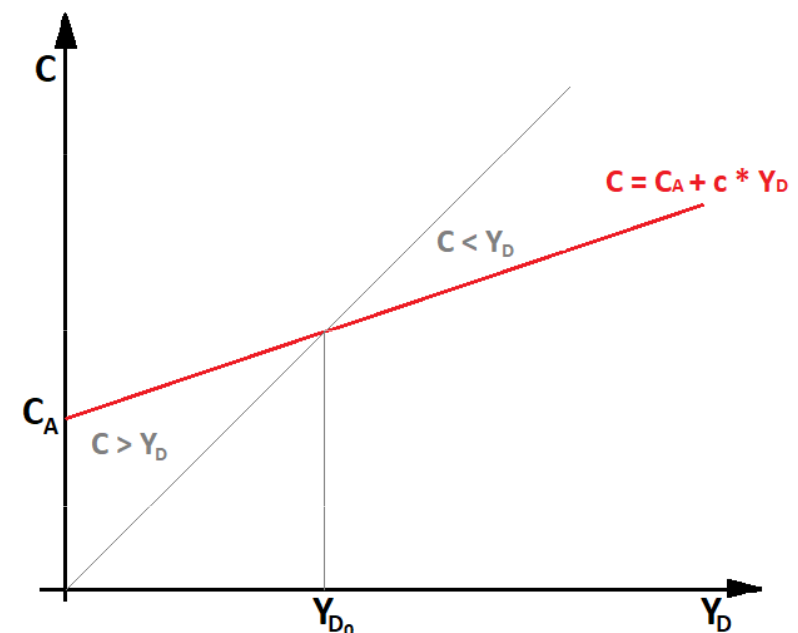
$$C = C_A + c * Y_D$$

C ... celková spotřeba

C_A ... autonomní spotřeba

c ... mezní sklon ke spotřebě ($0 < c < 1$)

Y_D ... disponibilní důchod

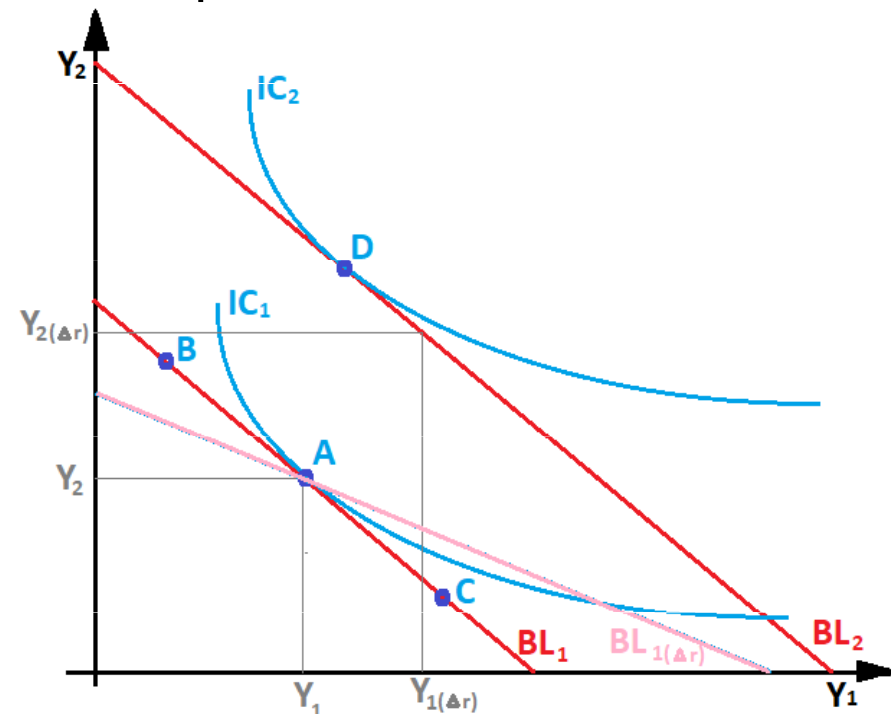
Model mezičasové volby

Irving Fischer: Theory of Interest (1930)

- ✓ objasňuje rozhodování jednotlivce mezi současnou a budoucí spotřebou
- ✓ ukazuje, že přítomná spotřeba je ovlivněna nejen současným disponibilním důchodem, ale též očekávaným budoucím disponibilním důchodem a reálnou úrokovou mírou

Parametry teorie

- Rozpočtové omezení (BL) → současný disponibilní důchod (Y_1), očekávaný budoucí disponibilní důchod (Y_2) a reálná úroková míra (r)
- Tvar indifferenční křivky (IC) → subjektivní preference kombinace současné a budoucí spotřeby

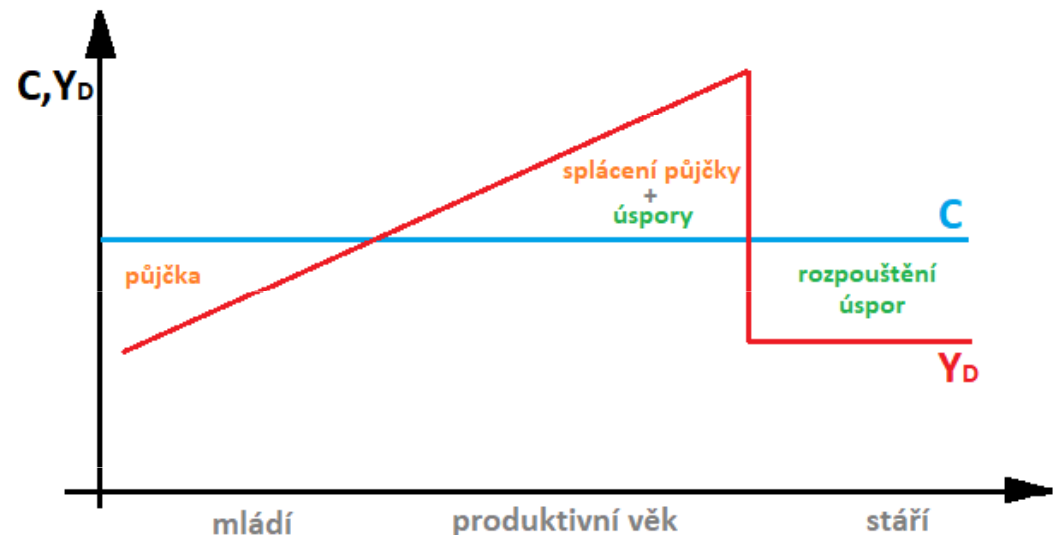

Teorie životního cyklu

Franco Modigliani: The „Life Cycle“ Hypothesis of Savings (1963)

- ✓ snaha vyřešit paradox spotřeby = během života rovnoměrná spotřeba
  - ✓ celoživotní příjem systematicky osciluje během lidského života a úspory umožňují spotřebitelům přesouvat důchod z období s vysokým příjmem do období s nízkým příjmem.
- Dokáže-li člověk spolehlivě předvídat svůj celoživotní důchod, vytvoří si podle něj stálou spotřebu, kterou pak nemění
  - Člověk nereaguje na předvídatelné změny důchodu, protože tyto již předem zakalkuloval do své celoživotní spotřeby.
  - Dojde-li k nepředvídanému zvýšení důchodu, člověk zvýší spotřebu
  - Agregátní spotřeba země tak závisí také na věkové skladbě obyvatel

Teorie permanentního důchodu

Milton Friedman (1957): Theory of the Consumption Function

- ✓ některé neočekávané změny důchodu na spotřebu působí a některé ne
- ✓ rozlišení změn důchodů na přechodné a trvalé
- ✓ člověk mění spotřebu pouze v reakci na takové změny důchodu, které považuje za trvalé.
- ✓ na ty změny důchodu, které jsou přechodné, spotřeba nereaguje (buď vůbec nebo jen velmi málo)
- ✓ přechodný přírůstek důchodu člověk raději celý uspoří jako rezervu pro budoucí možný pokles důchodu.
- ✓ důchod má tedy často dvě složky - permanentní a přechodnou
- ✓ spotřeba je pak funkcí důchodu permanentního

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Masarykova univerzita

Děkuji za pozornost!

Příjemný zbytek dne!